

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/75/98-103>

Günel Xanlar qızı Yunusova
Azerbaijan University of Languages
senior teacher
yunusovagunel7gmail.com

ANTROPONİMİK LƏQƏBLƏRİN ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Bu məqalədə ingilis dilində işlənən ləqəblərin -(nicknames) üslubi xüsusiyyətləri təhlil olunur. İngilis dilində geniş yayılmış ləqəblərdən bir çoxu bu dili tədqiq edən araşdırıcıların diqqət mərkəzindədir, çünki gündəlik məişətdə insanlar arasında ünsiyyət zamanı özünü göstərən ləqəblərin tədqiqi bunlardan istifadə edən insan qrupunun, cəmiyyətin həyat və məişətini, tarixini, adət və ənənələrini, insanlar arasında qarşılıqlı münasibətlərin xüsusiyyətlərini və i.a. öyrənmək üçün də mühüm amil hesab edilir. Ləqəblər arasında ən geniş yayılmış iki qrupu müəyyənləşdirmək olar: a) insanlara aid edilən ləqəblər; b) coğrafi obyektlərə aid edilən ləqəblər.

Açar sözlər: *antroponimik ləqəblər, qrup ləqəblər, ləqəblərin emosional yükü, köməkçi adlardan olan ləqəblər, toponim ləqəblər*

Gunel Khanlar Yunusova

Stylistic features of anthroponymic nicknames

Summary

This article analyzes the stylistic features of nicknames used in English. Many of the common nicknames in English are the focus of researchers who study the language, because the study of nicknames that manifest themselves in everyday communication between people reveals the life and way of life of a group of people, society, history, customs and traditions, characteristics of human relations and so on. It is also considered an important factor for learning. Among the nicknames, the two most common groups can be identified: a) nicknames related to people; b) nicknames related to geographical objects.

Key words: *anthroponymic nicknames, group nicknames, emotional burden of nicknames, nicknames with auxiliary names, toponymic nicknames*

Antroponimlər kimi mühüm lüğət təbəqəsinin - insanların xüsusi adlarının tədqiqi ondan ibarətdir ki, onlar tək-cə filoloqları deyil, digər bilik sahələrinin alimlərini - tarixçiləri, etnoqrafları, psixoloqları, sosioloqları da elmi cəhətdən maraqlandırır. Bu, antroponimlərin öz mahiyyətinə görə ikili olması ilə izah olunur: onlar linqvistik və təbii ki, sosial planı birləşdirir (12, səh.65).

Xüsusi adlar təbiətdə və cəmiyyətdə baş verən dəyişikliklərə daim reaksiya verir və mətnlərin xronotopları rolunu oynaya bilər. Xüsusi adların xüsusi mühafizəkarlığına görə, onlar dilin daha köhnə vəziyyətinə dair məlumatları qoruyaraq yaradıldıkları dövrdən linqvistik və ekstralinqvistik məlumatları ehtiva edir. Bu, xüsusilə antroponimlərdə özünü büruzə verir (8, səh.98).

Xüsusi ad bir sözdür. Və söz kimi dil sisteminə daxil olur, dilin qanunauyğunluqları ilə formalaşır, nitqdə müəyyən qaydalara uyğun həyata keçirilir. O, insanın nitq fəaliyyətinin müxtəlif formalarında "yaşayır". Əslində, adlar və başlıqlar əsərin formasının tərkib elementi, yazıçı üslubunun tərkib hissəsi, obraz yaradan vasitələrdən biridir. Onlar açıq-aşkar semantik yük daşıya və gizli assosiativ fona malik ola bilər. Adlar və başlıqlar milli və yerli kolorit ötürə bilər, romanın, povestinin hərəkətinin aid olduğu tarixi dövrü əks etdirir, sosial xarakter daşıyır (9, səh.72).

Antroponimlər rəsmi və qeyri-rəsmi bölgüyə malikdir.

Rəsmi ad -rəsmi istifadədə qəbul edilmiş ad (və ya onun xüsusi forması) kimi başa düşülür.

Qeyri-rəsmi ad isə -rəsmi olaraq müəyyən edilməmiş, təsdiq edilməmiş xüsusi ad və ya qeyri-rəsmi formada olan ad deməkdir (10, səh. 192).

Ləqəb dedikdə, insanın xarici görünüşünə, xarakterinə, vərdişlərinə, müəyyən xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq başqaları tərəfindən ona verilən əlavə qeyri-rəsmi adı, həyat hadisələri, davranış və s., həmçinin dəyişdirilmiş şəxsi adlar və soyadlar, onimlərdən fərqlənən, əsasən emosional ifadəli və qeyri-rəsmi sferada fəaliyyət göstərən mehriban və istehzal adların rəhbəri başa düşülür.

Ləqəblər ən qədim onomastik kateqoriya, digər növ şəxsi adların genetik mənəbəyidir. Qədimdə hər hansı bir sözlə çağırılan insan ətrafındakılar tərəfindən onun şəxsi adı kimi qəbul edilirdi. Yəni şəxsi adların tarixi mənəbi müəyyən şəxslərə müraciət etmək üçün ləqəb kimi istifadə olunan ümumi isimlərdir (7, səh.94).

Antroponimlərin xüsusi qrupunun yaranmasına alimlərin baxışları fərqlidir, lakin "ləqəblər ləqəb sahibinin meliorativ və aşağılayıcı xüsusiyyətləri ilə yanaşı (bu, şəxsin çatışmazlıqları haqqında zarafat, istehza ilə ola bilər) ehtiva edən nominasiyaları əhatə edir. Tez-tez belə bir ad sahibinin istehzalı, oynaq, bəlkə də kinayəli, ironik xarakteristikası ləqəbin şərhinə daxil edilmiş zəruri komponentin əsaslandığı əlamətdir (1, səh.124).

Bədii nəsr üslubu emosional cəhətdən, məzmunca zəngin və ifadəli bədii diskurs yaratmaq üçün müəllifin istifadə etdiyi müxtəlif dil resurslarının öyrənilməsinə nəzərdə tutur. Bu dil vasitələri arasında onomastik lüğət də əsas yer tutur. Müasir tədqiqatçıların fikrincə, "bədi adlar bədii əsərin şifahi palitrasında xüsusi yer tutur" (2, s. 104).

Ədəbi əsərdə xüsusi adlar mətnin onomastik məkanını təşkil edir. Xüsusi adlar bədii əsərin antroponimik, toponimik, zoonimik sahəsini əhatə edir. Bədii mətnlərdə adlarla müqayisədə ləqəblərin roluna maraqlı yanaşma təhlili M.M.Baxtin tərəfindən aparılmışdır. Baxtin hesab edir ki, "hər hansı bir xüsusi adın mahiyyəti (insan, şəhər, ölkə və s.) xeyir-dua və tərifdir. Addan fərqli olaraq, ləqəb sui-istifadəyə, dil həyatının lənət dirəyinə meyillidir. Əsl ləqəb birmənalı deyil, lakin onun mənasını ifşəedici element üstünlük təşkil edir" (3, səh. 134-165).

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, istər real nitq praktikasında, istərsə də ədəbi əsərlərdə ləqəblər həmişə və yalnız mənfi xarakter daşımır. Ləqəblər bəzən rəğbət, incəlik hissi, ləqəb verilmiş obyektə bağlılıq ifadə etmək üsuludur. M.M.Baxtin əbəs yerə ləqəblərin birmənalı olmadığını aydınlaşdırmır. Buna görə də ləqəblər danışan antroponimlər kimi emosional qiymətləndirmə funksiyasını yerinə yetirir. Soyadlardan fərqli olaraq, onlar həmişə ifadəlidirlər, çünki bədii mətnə, real nitq təcrübəsində olduğu kimi, bu və ya digər şəkildə xarakterikdirlər.

Bədii əsərin struktur-semantik təşkilinin elementi kimi ləqəblər müəllifin müəyyən personajlara münasibətini aktuallaşdırdığı üçün onun bədii dünyasını dərk etməyə və qiymətləndirməyə imkan verən çoxşaxəli hadisədir.

Bədii ədəbiyyata mühüm töhfələr vermiş akademik V.V.Vinoqradov yazırdı: "Bədii ədəbiyyatda adların, soyadların, ləqəblərin seçilməsi məsələsi, onların müxtəlif janr və üslublarda struktur xüsusiyyətləri, nümunələri, xarakterik funksiyaları haqqında və s. bir neçə misalla izah etmək mümkün deyil" (4, səh.360).

Ləqəbin müasir anlayışını E.F.Danilina belə verir: "Ləqəblər həyatlarının müxtəlif dövrlərində insanlara verilən qeyri-rəsmi qiymətləndirici adlardır" (13, səh. 281). E.O.Qavrikovanın fikrincə: "Ləqəb üçüncü şəxs haqqında söhbətdə işlənən əlavə nominal sözdür" (5, səh. 81)

İnsanlara aid edilən ləqəblər antroponimlərin bir növüdür. Onlar əsasən həmin adamın xarakterinə, həyat tərzinə uyğun və ya başqa bir səbəbdən ona verilən qondarma addır. Müəllif ləqəbləri (kollektiv) ləqəblər, məktəbli ləqəbləri, kiçiltmə ləqəblər, gülməli ləqəblər, öyünmə ilə bağlı ləqəblər, alçaldıcı ləqəblər və i.a. kimi qruplara bölünür.

Qrup ləqəblər (yaxud kollektiv ləqəblər) müəyyən etnik qrupa aid adamlara verilir. Məsələn, *John Bull* (*Con Bul*) ingilislərin ümumiləşmiş adıdır (bu ləqəb XVIII əsrin əvvəllərində yaşamış ingilis publisisti C. Arbetnotun "The history of John Bull" əsərinin personajının adıdır). Bu ləqəbə həm dövrü mətbuatda, həm də bədii əsərlərdə tez-tez təsadüf edilir. *Jock*, *Jock* əksər şotlandların ləqəbidir, *Sandy* də şotlandların ləqəbidir, *Taffy -Uels* sakinlərinin ləqəbidir, *Mick*, *Raddy* irlandların ləqəbidir, *Limey* ABŞ - da ingilis dənizçilərinə verilmiş saymazyana qarşı ləqəb olmuş, sonradan bütün ingilislərə aid edilmiş ləqəbidir. *Yankee* ABŞ-da yaşayan əhalinin ümumiləşdirilmiş ləqəbidir. Bu da diqqət çəkən faktdır ki, Amerikanın hər bir ştatının sakinlərinin ənənəvi, ümumiləşdirilmiş ləqəbi mövcuddur. Məsələn,

Badgers (porsuqlar) Viskonsin ştatında yaşayanların ləqəbi, *Hoosiers* (nataraz, yekəpər adam) İndiana sakinlərinin ləqəbidir (11, səh.16).

Məktəblilər arasında yayılmış ləqəblərə də tez-tez təsadüf edilir. Çox zaman da uşaqlıqda verilmiş ləqəbi insanlar həyatının sonuna kimi daşılmalı olur. Məsələn, ingilis qadın yazıçısı *D.Sayersin* (*D. Sayers*) məktəbdə ləqəbi *Swanny* (ceyran boynu), yazıçı *Ç.Kinqslinin* (*Ch. Kingsley*) məktəbdə ləqəbi *Cave* (mağara – ağzının böyüklüyünə görə verilmişdir) olmuşdur. Məktəbli ləqəblərinin əksəriyyəti aşkar və ya gizli istehza mahiyyətlidir. Kökbədənli məktəblilərə *Baloon, Tubby, Tubs, Tank, Cannonball* kimi ləqəblər verilməsi adi haldır. *Ariq bədənli oğlanlara* da daha çox ənənəvi olaraq *Bag o Bones, Broomstick, Matchy, Needles, Skinny, Lanky, Lanky-Panky* ləqəbləri verilir.

Sonuncu ləqəb haqqında qeyd etmək lazımdır ki, belə qafiyələnən və ya eyni səs və ya hecaların təkrarlanması ilə yaranan, ikinci hissəsi mənə kəsb etməyən sözdən düzəlmiş “*cıratma*”- ləqəblər hazırda da İngiltərədə həddən artıq yayılmışdır (məsələn, ingilis uşaq folklorunda geniş yayılmış qafiyələnən ləqəblər və i.a.). *Hündürboylu məktəblilərə* verilən *Lofty* ləqəbinə də çox tez-tez təsadüf edilir. *Tiny, Shorty* və yaxud *Tiny Tim* kimi hündürboylu məktəbli ləqəbləri də geniş yayılmış ləqəblərdəndir. Alçaqboylu məktəblilər də bəzən sonuncu ləqəblə çağırılır. *Boyca alçaq* məktəblilərə verilən ləqəblərə *Dumpy, Flea, Junior, Kipper, Microbe, Shrimp* kimi ləqəbləri də aid etmək olar. *Saçının küirən olması* ilə əlaqədar müvafiq *Carrots, Fire Head, Foxy, Ginger, Red Thatch, Rusty* ləqəbləri verilir. İngilis məktəbliləri də öz müəllimlərinə bir mükafat kimi müəyyən xüsusiyyətlərə, xarakterinə, görünüşünə görə ləqəblər verirlər. Saçı tökülmüş müəllimin başı holland pendiri ilə müqayisə edilərək ona *Baldy, Curly, Dutchy* kimi ləqəblər, həmçinin *Skating Rink* (*Skates*), *Cue-Ball* ləqəblər verilir. Bəzi ingilis soyadları və şəxs adlarını daşıyanların da ənənəvi ləqəbləri olur. Məsələn, məktəbdə *Charlie* adına hökmən *Chuck, Derek Dekker, Maurice – Mogga, Michael- Spike* ləqəbi verilir. *Miller* soyadını daşıyan şəxsə *Dusty* ləqəbi (*üst – başı una bulaşmış dəyirmançı* deməkdir) verilir, *Murphy –Spud* (*Murphy* soyadı İrlandiyada çox geniş yayılmışdır, burda *Murphy* soyad kimi saxlanılmışdır, *Spud* ləqəbi isə çox geniş yayılmış *tərəvəzin – kartofun* adından götürülmüşdür), *White- Chalky, Webb- Spider* (*hörümçək toru* sözüdür). Bu cür halları diqqətə çatdıran tədqiqatçı E.Patric belə ləqəbləri bütöv, ayrılması qeyri-mümkün olan inseparable nicknames ləqəblər adlandırır (16, səh 521).

Analoji nümunələrə Q.L.Menkenin əsgərlərin ənənəvi ləqəbləri ilə bağlı tədqiqatlarında da rast gəlinir [1, səh. 168-183]. *Smith* soyadı daşıyanlara *Darky və Smudge, Murphy –Spud, Dusty- Miller, Pedlar-Palmer* (çox ehtimal ki, *boksyor Palmerin adı* ilə əlaqədardır), *Gray* soyadı daşıyanlara *Dolly* (məşhur “*Dolly Gray*” mahnısı ilə əlaqədardır) ləqəbi verilir. Q.L.Menken yazır: “Mən uşaq olanda atası həkim olanları *Doc...* çağırırdılar. *Smith* soyadı daşıyanlar *Smitty* olurdular. *Ariq uşaqları Slim, kök uşaqları Fats, alçaq boyluları isə Shortie* ləqəbi ilə cıradırdılar. Bizim dəstəməzdə həddən artıq *gonbul uşağın* ləqəbi *Barrel* idi (6, səh.168-183).

İngilis dilində insanların müəyyən cizgilərini, xidmətlərini, yaxşı və ya naqis cəhətlərini əks etdirmək üçün işlədilmiş ləqəblər çoxəsrlik tarixə malikdir. Bununla əlaqədar ingilis krallarının həddən artıq tərif edilməsi və ya alçaldıcı ləqəblərini yada salmaq kifayətdir: *Alfred the Great, Edward the Martyr, Edward the Confessor, William the Bastard, Richard the Lion-Hearted, John the Lackland, Richard the Coxcob, Richard the Boar, Farmer George* (kral III Georqun ləqəbi) və s.

Hazırda istər İngiltərədə, istərsə də ABŞ-da keçmişdə yaşamış məşhur şəxsiyyətlərin, ictimai və siyasi xadimlərin əsil adları ilə yanaşı ləqəbləri də məşhurdur. Məsələn, 1853-1856-cı illərdə Krım hərbi yürüşü zamanı Böyük Britaniyada xəstəxana xidmətinin əsasını qoymuş tibb bacısı *Florens Naytingeyl* verilmiş (*Florence Nightingale*), *Lady with the lamp* ləqəbi də belələrindəndir. Ləqəb və ayamaların ifadəliliyindən bəhs edərkən İ.R.Qalperin göstərir: “Ləqəblərin özündə çox güclü emosional yük daşması məlumdur. O, hər hansı bir təsadüfi, lakin xarakterik xüsusiyyət nəzərə alınmaqla insanın adına qoşulur, bəzən hətta əsil adla belə rəqabət aparmaq iqtidarında da olur” (15, səh.95).

Müasir ingilis və Amerika mətbuatında, xüsusilə də kütləvi dövrü mətbuat kimi qələmə verilən mətbuat vasitələrində geniş yer almış bir çox siyasi xadimlərin ləqəblərindən istifadə geniş yayılmış ekspressiv üsullardandır (20, səh.108). Nəzəri cəlb edən bu cür ləqəbə meyllilik mətbuat vasitələrinin küçə adamına, kütləyə yaxın olmaq, onun dilində danışmaq, digər tərəfdən isə məntiqi nəticələri

açıqlamadan qəzetin insanı və ya ideyanı dəstəkləmək və yaxud da əksinə, nüfuzdan, gözdən salmaq niyyətindən irəli gəlir.

Q.Vilson hökumətində maliyyə naziri vəzifəsini tutmuş *Denis Hili* (Denis Healey) *Dismal Denis* (*Qaşqabaqlı Denis*) ləqəbini qazanmışdı, bu da həmin dövrdə ingilis mətbuatında Böyük Britaniyada maliyyə durumunun böhran həddində olduğuna açıq-aşkar eyham idi. Böyük Britaniyanın mühafizəkar hökumətinin baş naziri olmuş *Marqaret Tetçer* (Margaret Thatcher) kimi məşhur idi. *Marqaret Tetçerə* jurnalistlər sonuncu *Peggy Thatcher, Iron Lady (of British Politics), Cold War Witch, Thatcher the Snatcher* ləqəbinə ona görə “layiq görülmüşdü” ki, *Edvard Hisin* (E. Heath) baş nazir olduğu hökumətdə təhsil naziri işləyərkən o, *məktəblilərə dərslər vaxtı pulsuz süd verilməsi ilə bağlı qərarı ləğv etmişdi* (19, səh.72).

Öz mühafizəkarlığı ilə tanınan Böyük Britaniyanın keçmiş baş naziri Edvard Hisin də bir neçə ləqəbi məlum idi: *True-Blue* (*mühafizəkar partiyanın simvolu sayılan mavi rəng*), *Skipper, Skipper Heath, Captain* (bu ləqəblər baş nazirin yaxtalara olan marağını əks etdirirdi), *The Grocer* (xüsusilə Böyük Britaniyanın ümumi bazara daxil olması ilə əlaqədar danışıqlar apardığı dövrdə) və s. *Marqaret Tetçerin* bir ləqəbi *The Grocer's Daughter* də bununla əlaqədar idi. Bu ləqəbi eyni zamanda onun sosial mənşəyinə açıq eyham kimi də anlamaq olar.

E.Hisin başçılıq etdiyi hökumətdə maliyyə naziri vəzifəsini tutmuş *R.Cenkinsin* (R.Jenkins) ləqəbi *Jenkins the Purse, Promarketeer Jenkins* idi (sonuncu ləqəb Böyük Britaniyanın ümumi bazara daxil olması ideyalarını dəstəkləməsinə bir işarə idi). Böyük Britaniyanın baş naziri *H.Makmillian* (H.Macmillian) 1962-ci ildə kabinetdə böyük təmizlik işləri apardıqdan sonra *yeddi naziri bir vaxtda istefa verməyə məcbur etmişdi* ki, bununla əlaqədar *Mac the Knife* (B.Brextin Üç qəpiklik opera əsərinin surətinin ləqəbidir) ləqəbini qazanmışdı. *Prezident Ruzvelt* də (*The New Dealer*) onun siyasətindən narazı olanlar arasında *The Raw Dealer, Kangaroosevelt və ya A Traitor to His Class* ləqəbləri ilə məşhur idi.

Antroponimlərin (ən çox da soyadların) formal olaraq şəklini dəyişdiyi antroponimik ləqəblər də köməkçi adlardan olan ləqəblər sırasında xüsusi bir qrup təşkil edir. Antroponimik ləqəblərin yaranması soyadların qısaldılması (bəzən də *-u, -ie, -ey, -s* şəkilçələrinin əlavə edilməsi ilə) hesabına, məsələn, *Goldsmith* soyadından *Goldy*, *Rockefeller* soyadından *Rocky* olduğu kimi, yaxud da abbreviatura yolu ilə (çox zaman da baş hərflərin yazılışı) baş verir. Məsələn, *GBS* (*George Bernard Shaw*) və s. Bir qrup ləqəblər də var ki, mətbuatda sensasiya yaratmaqla populyarlığı təmin olunur. Bunlar *cinayət aləminin təmsilçiləri* olan müxtəlif cinayətkarların ləqəbləridir: *Scarface Al Capone, Jack the Ripper, Charlie Chopper, The Boston Strangler* (17, səh.39).

Tomaxhin G.D yazır ki, Amerika polisinin əlində yüz əlli minə yaxın cinayətkar ləqəbindən ibarət sənəd və materiallar olan dosye (*Nickname File*) var (20, səh.95). Onlardan *Gold Tooth Frenchy, Clothesline Slim, Wild Cat Alma, Iron Tooth Florence, Fire Alarm Brown, Step Ladder Lewis, Vincent (Mad Dog) Delucia, Nathan (Kid Dropper) Kaplan, (Machine Gun) Lou Butera, (Eat 'Em Up) Jack MacManus* və b. (18, səh.90).

Amerika idmanı ilə yaxından tanış olan hər kəs aşağıdakı ləqəblər arasında kimin kim olduğunu aydın dərk edəcəkdir: *the Ice Man, the Yankee Clipper, Shoeless Joe, Dizzy, Slats, Scooter, Magic, Night Train, Broadway Joe, Crazy Legs, Pistol Pete, Rocket, Sugar Ray, Pit Bull, Pistol, Mudcat, Two-ton, the Twin Towers, Tark the Shark, the Surgeon, Shaker Mo*.

Ləqəblərin bir qismini də toponim ləqəblər təşkil edir. Bunlara coğrafi obyektlərlə əlaqədar ləqəblər də deyilir. Coğrafi obyektin mövcud olan rəsmi adı ilə yanaşı toponim ləqəblər əsasən həmin obyektlərin əlavə adı hesab edilir. Eyni obyekti adlandırmaqla toponim ləqəblər və rəsmi adlar istifadəsinə görə müxtəlif sferalara aiddir və bir-birindən emosional çalarlılığına görə fərqlənir. İngilisdilli ölkələrdə, xüsusən ABŞ-da belə ləqəblər həddən artıq geniş yayılmışdır. Burda ölkənin şəhərləri və ya inzibati ərazi bölgüləri haqqında olan nəşrlərdə (həmçinin coğrafiya ilə, ölkəşünaslıqla əlaqədar dərslərdə və s.) tez-tez həmin yerlərə aid məşhur toponim ləqəblərin adlarına rast gəlinir. Bir yer, sahə haqqında söhbət gedirsə, mütəq onun ləqəbi də verilir. Toponim ləqəbləri iki yerə ayırmaq mümkündür:

a) danışıqda işlənən, qeyri-rəsmi toponim ləqəblər;

b) kitab dilli -bədi, xüsusən də jurnalistikada ənənəvi olaraq istifadə edilən toponim ləqəblər.

Qeyri-rəsmi toponim ləqəblər müəyyən dairəyə aid adamlar üçün aydın ola bilər, həm də əksinə, geniş dairədə yayılaraq hamıya məlum ola bilər. Məsələn, Amerikada *Grahamstown* şəhərini həmin şəhərin bir hissəsində olan məktəbdə oxuyanlar *Grimtown* (*qaranlıq şəhər*) adlandırır. *Orchard Valley* şəhərinə həddən artıq gülməli olan *Torture Valley* (*işgəncələr vadisi*) ləqəbi verilmişdir. *Somerville-Slumville* (*xarabalıqlar şəhəri*), *Louisville-Louseville* (*çirkli, xəbis şəhər*) kimi bəzi şəhərlərin ləqəbi vardır (14, səh.49).

50-ci illərdən mərkəzi küçə sayılan *Edinburqun* ləqəbləri *The Monkey Walk* və ya *The Talent Walk* (*veyil-veyil gəzən gənclərə eyham* kimi) idi. Böyük Britaniya və ABŞ-ın şəhər və qəsəbələrinin sakinləri arasında da belə toponim ləqəblər çox işlənməsinə baxmayaraq ölkə xaricinə çıxmır. Digər bir tərəfdən də *Auld Reekie* (şotland danışıq dilində: *köhnə baca tüstüsü Edinburq*), *Big Windy* (*Çikaqo*), *Beantown* (*Boston*), *Big Apple* (*Nyu-York*), *Big”D”* (*Dallas*), *The Potteries* (danışıqda: *dulusçular- Stouk-Trent* şəhərinin ləqəbi, *İngiltərə*) ingilis dilli ölkələrin hamısında geniş yayılmışdır.

Kitab dilli-bədi toponim-ləqəblərə Amerika ştatlarının ənənəvi ləqəblərini göstərmək olar. Onların rəsmi adlardan fərqi obyekt barədə həddən artıq çox, həmçinin ideoloji və emosional cəhətdən daha maraqlı məlumatın olmasındadır. Məsələn, *Virginia-Old Dominion*, *New York State -Empire State*, *Pennsylvania-Keystone State*, *Massachusetts-Bay State*. Jurnalistikada ənənəvi olaraq Böyük Britaniya və ABŞ şəhərlərinin ləqəbləri də müntəzəm işlənir. *Edinburgh-Athens of the North*, *Oxford-City of Dreaming Spires*, *Birmingham-City of a Thousand Trades*, *Detroit -Motor Capital of the World*, *Plymouth -America's Home Town*, *Reno — Divorce Capital of the World*, *Portsmouth-Pompey* və i.a.

Eyni bir coğrafi obyektin bir vaxtda bir neçə ləqəbinin olması da mümkündür. Məsələn, *Nyu York Bigg Apple* ləqəbindən başqa *Metropolis* və *Gotham* kimi də adlandırılırlar. Sonuncu dəfə Nyu York şəhərinə *acı ləqəbini* yazıçı *Vaşinqton İrving* vermişdir. *Boston* şəhərini *the Hub*, *Beantown*, *the City of Baked Beans*, *the City of Beaneaters*, *the Home of Baked Beans* adlandırılırlar (*bostonluların ənənəvi yeməyi lobyaya eyhamla*).

İnsanlara və coğrafi obyektlərə verilən ləqəblərdən başqa *futbol komandalarının* ləqəblərini (*Arsenal-the Gunners*), *hərbi bölmələrin* ləqəblərini (*The 11th Hussars-the Cherry-pickers or Cherubims*), *qəzetlərin* ləqəblərini (*The Times-The Thunderer*), *dükən ləqəblərini* (*Marks & Spencer-Marks & Sparks*), *dəmir yolların* ləqəblərini (*Somerset & Dorset-Slow & Dirty*) və i.a. göstərmək olar.

Nəticə

Ad vermə funksiyasında olan ləqəblər də soyadlar kimi insanları və onların münasibətlərini real şəkildə təsvir etmək üçün ümumi məqsədə xidmət edir. Soyadlar və şəxsi adlar kimi, onlar informativdir, yəni. xarakterin identifikasiyası funksiyasını yerinə yetirir. Lakin soyad və şəxsi adlardan fərqli olaraq, onlar keçmiş onlar təzyiqlidirlər, çünki demək olar ki, həmişə bu və ya digər şəkildə ya ləqəbin daşıyıcısını, ya da digər personajların ona münasibətini xarakterizə edirlər.

Beləliklə, qənaətimiz budur ki, ləqəblərdə nəinki insanın real xüsusiyyətlərini əks etdirməyə, yaxud coğrafi obyektlərin xarakterik cizgilərini ifadə etməyə təşəbbüs göstərilir, həm də onlara müəyyən emosional və ya sosial (bəzən də gülməli) münasibət bildirir. Ləqəblərin müxtəlif növlərinin araşdırılması yəqin ki, Böyük Britaniya və ABŞ xalqlarının həyatı, tarixi, adət və ənənələri barədə biliklərimizin daha da genişlənməsinə səbəb olacaqdır.

Ədəbiyyat

1. Qurbanov A.M. Azərbaycan onomalogiyasının əsasları. 2 cildə, I cild, Bakı: Nurlan, 2004, s. 10
2. Hüseynova M.Ə., Yunusova G.X. English Stylistics (Lectures, Exercises and Glossary) Bakı 2019, “Elm və Təhsil”, 300 səh.
3. Baxtin M.M Dopolneniya i izmeniya k Rable Voprosi filosofi 1992. № 1. s. 134-165
4. Vinoqradov V.V İzbranniye trudi.O xudojestvennoy proze M. Nauka , 1980. s. 360
5. Qavrikova E.O Sovremenniyе prozvişа v reçi detey Materialı mejdunarodnoy nauçno praktičeskoy konferensii, posvyaşennoy qodu Ukrayna v Rossi -Tumeni:2003.-S.81-85

6. Qenri Menken i problema svabodi slova v SŞA // Jurnalistika i filoloqiçeskoqo fakulteta RUDN, №5.M.İzdatelstvo RUDN, 2004S 168-183
7. Denisova T.T. Prozbişa kak vid antroponimov i ix funkcionirovaniye v sovremonnoy reçevoy kommukasi :avtoref .dis.kand.filol.nauk.T.T Denisova Smolensk ,2007
8. Karpenko Yu.Aimya sobstvennoye v xudojestvennoy literatura FN.1986 №4
9. Mixayılov V.N. Spesifika sobstvennix imen v xudojestvennom tekste FN.1984. №6
10. Podolskaya H.V Slovari pusskoy onomastiçeskoje terminoloqii . M.: Nauka,1988, 192 s.
11. Rıbavkin A.İ .Slovari anqliskix liçnix imen .M.2000, s.16.
12. Fonyakova O.İ .İmya sobstvennoe v xudojestvennom tekste, Leninqrad
13. Danilina E.F. Nicknames in modern Russian language, 1979, Elsdon Smith C. (Elsdon Coles), story of our names. New York, Harper, 1996
14. Ekwall E. The Concise Oxford Dictionary of English Place Names. Oxford, 1964.
15. İ.R.Qalperin English Stylistics, Moscow, 2017,
16. Partridge E. A Short Etymologicaj Dictionary of Modern English. 2008. P. 972.
17. Reaney P.N. A Dictionary of British Surnames. London, 1958.
18. Simon F. Horrid Henry's Evil Enemies. London: Orion Children's Books, 2006, 90 p.
19. Sorensen N.S. The Meaning of Proper Names in Moden English. Corenhagen, 1963.
20. Tomaxhin G.D. Across the United States of America. Teacher's Guide. M., 1980.

Rəyçi: dos.M.Hüseynova

Göndərib: 05.01.2022

Qəbul edilib: 07.02.2022